

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

35. Quidnam possit Visirator Apostolicus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

cuius iurisdictione exerceri non potest, intelligantur ei esse concessa. *l. 2. ff. de iurisd. om. iud.* unde potest citare, & punire contumaces *e. de causis de offi. iud. deleg. c. 1. ff. si quis ius dicat.* Quod si delictum est notorium aliis, non vbi, ius habet querendi, & cogendi testes ad dicendum testimonium. *c. 1. c. 2. de testib. cogend. In primis, 2. quæstio. r.* Item, quando notorium est delictum, & nescitur quis illud patrauerit, procedere potest per Inquisitionem generaliter, non specialiter, inquirendo in aliquem. Insuper, si reus, qui fuerit condemnatus, & excommunicatus, comparuerit intra annum, & dixerit se velle satisfacere, potest Conseruator cognoscere de grauitate damni illati, vel iniuriæ factæ: Præterea non potest procedere contra aliquos extra ciuitates, vel dioceses, in quibus non est deputatus Conseruator: nec alibi, quam in ciuitatibus, vel locis insignibus, vbi possit haberi copia hominum peritorum: nec potest aliquem citare ultra diætam à finibus eius diocesis. *Hac habentur in c. ult. de offi. iud. deleg. in sexto.*

Nono quaeritur, An debeat omnino per seipsam procedere, ita vt suas vices alteri delegare non possit? Non potest alteri suas vices committere exceptis citationibus, & sententiarum denunciationibus, nisi per litteras Pontificias hoc ei fuerit specialiter demandatum: tunc enim poterit committere alicui, dummodo id fiat intra loca, in quibus est Conseruator deputatus, & dummodo committat personis dignitatem, aut Personatum habentibus in ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis, *cap. ult. de offi. iud. deleg. in sexto.*

Decimo quaeritur, An Conseruator possit per censuras ecclesiasticas brachium quod dicunt sæculare, hoc est Magistratum ciuilem officium inuocare, & eos cogere ad iustagandum contra prædictas iniurias? Potest. *Ioannes in sum. Confess. lib. 2. tit. 5. q. 154.*

Vndecimo quaeritur, An possit Conseruator recurari? Non potest, quia non cognoscit, vt diximus, nisi de notoriis, in quibus Iudex non recurari. Si roget, An possit ab eo appellari ad Iudicem superiorem? Non potest, quia in notoriis appellatio non admittitur.

Duodecimo quaeritur, Quomodo procedere debeat contra episcopos? *Ca. Quia Pontifici, de offi. iud. deleg. in sexto.* Ratatum est, vt Conseruator, vel Iudex delegatus contra episcopos procedens modestia vtatur, vt scilicet primo episcopo interdicitur ingressus in ecclesiam, vel sacerdotale officium. Secundo, vt suspendatur ab officio. Tertio, contra eum ecclesiastica censura aggrauetur, nisi forte aliud fieri iusserit nimis contumaciae proceritas, quia scilicet, vt dicitur *Glossa*, iniurias, & contumeliosa verba profert in Iudicem episcopus.

Decimotertio quaeritur, Quæ pœna sit constituta in Conseruatores aliter procedentes, quam eorum iurisdictione & officium requirit? Respondeo, in primis iurium esse, & inane, quod fecerunt, *c. ult. de offi. iud. deleg. in 6.* Item, si de aliis, quam manifestis iniuriis, & violentiis scientes cognoscunt, siue ad alia, quæ iudicalem indaginem postulant, suam potestatem, & iurisdictionem extenderint, eo ipso ad annum sunt ab officio suspensi, *ca. ult. iam dicto*, & is qui litigat, & hoc faciendum curat, in sententiam excommunicationis incurrit, à quo absolui non potest, nisi prius ex toto satisfecerit, & impensas legitime, & propter huiusmodi causam factas compensauerit. Si autem alius, quam is, cui est Conseruator datus, hoc fecerit, non incidit in hanc sententiam secundum *Geminianum in eo capite*, nisi communicet cum litigante, postquam est excommunicatus tunc enim tanquam participans in crimine criminosis, excommunicatione afficeretur. Absoluti vero ab hac excommunicatione episcopus secundum *Ioannem Monachum, Archidiaconum*, & *Ioannem Andream in eo capite*, quia Conditor Canonis eam sibi non referauit.

Decimoquarto quaeritur, Quamdiu duret Conseruatoris officium? Respondeo, durare vsque ad obitum Papæ, qui Conseruatorem dedit, quod atinet ad negotia nõcepta, *c. ultim. de offi. deleg. in 6.* nisi aliud exprimeretur in

litteris Pontificis: quod vero spectat ad negotia iam cepta, durat post obitum Papæ: vt ait *Glossa in cap. prædicto*. Negotia vero incepta censentur post citationem vel aliquem alium actum iudicalem inchoatum. Imo, vt dicit *Glossa in cap. cum plures de offi. iud. deleg. in 6.* quando plures sunt Conseruatores dati, d. defendendum certum aliquem Prælatum, Monasterium, vel ecclesiam; si vnus illorum negotium incepit, non finit iurisdictionem aliorum morte Papæ, qui Conseruatores deputauit.

C A P. XXXV.

Quidam possit Visitator Apostolicus.

Sicut Episcopi, & alii superiores Amittunt, Visitatores creant aliquando qui diocesim, vel Prouinciam visitant. Sic etiam Papa solet nonnunquam visitatorem dare ad Archiepiscopos, vel episcopos visitandos. Quam vero potestatem accipiat Visitator Apostolicus, colligi potest ex litteris Pontificiis, quibus Gregorius XIII. huiusmodi Visitatorem olim instituit: quæ sic habent ad verbum: *Gregorius Papa XIII. Venerabili fratri M. Episcopo H. sal. & Apostolicam benedictionem.* Si quis Christo Domino nobisque charissimus visitare presentes possessiones, nihil libertati animo fecerimus. Nam quæ aut negligentia, aut hominum malitia corrupta sunt, sanando, & ad pristinam rectitudinem reuertendo, & omnium salutem, & nostro monasterio salutem, huiusmodi autem prelatum cum per nos ipsos nullo modo possumus, sed reuerentiam Pii Papæ V. prædecessoris nostri vestigium inuenire, per probatos fidei, & charitate viros facere sumus aggressi, & à statu Ecclesiastico nobis immediate subiecto (cum capimus, id quæ non mediocrem fructum attulisse cognouerimus: Plurimum in nomine Domini progredientes, Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione, Te, de cuius prudentia integritate, experientia, & Catholica Religione studio plurimum in Domino confidimus, nostrum, & Apostolicam Sedem Generalem, & specialem Visitatorem, & reformationem, & delegatum in Ciuitate, & diocesi M. per presentes creatum, constituimus, & deputamus: ac ibi per Apostolicam scriptam mandamus, vt ad dictam ciuitatem, & diocesim te conferas, ibique auctoritate nostra tam prænominatam Cathedralium, quam eorum, & singulorum Collegialium, & Parochialium, & aliarum quascunque tam curam, & sine cura Ecclesiarum, & Cappellaniarum, & Beneficentiarum Ecclesiasticarum, etiam ruralium, & aliarum quæcunque quouis nomine nuncupata, aut qualifuerint, etiam ad iterum Patronatus laicorum, cuiuscunque status, & conditionis, & dignitatis sit, Hospitium, Oratoria, Confraternitates, seu scholas, & laicorum, & dispersarum, & aliarum quomodolibet exemptarum, & exemptarum, & nobis, & eidem Apostolica sedi immediate subiectas, & subiectas, etiam si nullius diocesis existant etiam sancti Ioannis Hierosolymitani, & aliarum militiarum loca, & ea quæ propriis districtibus habent, & cetera quacunque, etiam quomodolibet similiter exempta, quatenus à Regularibus non visitentur, atque in his distaxat, quæ ad curam personarum secularium quomodolibet pertinent animarum: nec non, & quæ Episcopi locorum Ordinarius, tanquam eiusdem Apostolicæ sedis delegatus, de iure, vel ex decretis sacri Generalis Tridentini Concilii, corrigi, & reformare possunt, etiam si earum, vel eorum cura, vel administratio alicui ex fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesie, Cardinalibus, quomodolibet sit commissa: etiam que Capitula, Archidiaconos, Præpositos, Archipresbiteros, vel alias dignitates, etiam maiores, post Pontificalem, vel principales in istis Collegiatis, ac Personarum, & officia obsequentium, Canonicos, Rectores, Portionarios, Presbyteros, Beneficentiarum Ecclesiasticarum, & personarum cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis existentes, aut quouis essent nomine, & titulo prædicto, etiam Episcopali, aut Archiepiscopali dignitate præfideant: nec non, & Regularia Monasteria cuiuscunque Ordinis, & qualitate existant, etiam commendata, alicui ex Cardinalibus præfideant, illorumque ecclesiarum, Cappellaniarum, membrorum, atque personarum etiam Regularium Visitatori Capitali Generali non subiecta, vel etiam subiecta si à suis Superioribus visitari non solent, sed & quæ à suis Superioribus visitari solent.

quorumlibet sine Ordinum, Regule, vel Congregationum quomodolibet exemptorum, etiam Mendicantium: Et in his duntaxat, quae ad curam animarum secularium personarum pertinent, ut praefatur: carceres quoque, etiam secularium potestatum, ut praefatur: ad Sacramentorum administrationem spectant, et ad animarum salutem concernere dignoscuntur. Et in super quascunque alias personas, etiam exemptas, et nobis etiam immediate subiectas, ac privilegiatas, actus non deseruientes, vel infra Ordinum, vel Militiarum praedictarum domos, et septa non manentes, seu etiam Regulares extra Monasteria, siue loca Regularia degentes, et ceteras omnes, quae alias ab ipsis episcopis, locorum Ordinariis, et similiter tanquam Apostolicae sedis delegatis, tam sacrarum Constitutionum, quam decretorum eiusdem Concilii Tridentini vigore visitari, et corrigi possunt, seu debent, per teipsum auctoritate nostra, visitare, et in capite, et in membris reformare, errata corrigere, ac deformata in melius reponere. Et ad debitam normam restituere: errantes, et delinquentes reprobos, inobedientesque, contumaces, et rebelles, quoscunque, iuxta eorum excessus, et secundum Canonicas sanctiones carcerare, punire, castigare, et coercere, debitisque poenis afficere, et in cunctis, quae ad animarum curam, et morum reformationem spectant, iurisdictionem exercere, ordinationes, et reformationes quascunque ad salubrem eorum directionem, laudabilemque personarum ipsarum disciplinam necessarias, et opportunas facere: necnon illas, et sacros Canones, et memorati Concilii Tridentini decreta, et quascunque Apostolicas Constitutiones observari, et exequi mandare.

In Monialium quoque Monasterijs debitam clausuram, iuxta eorum regularia instituta, et nostras, ac praedictorum nostrorum Constitutiones omnino servari procurare. In his vero, quae Superioribus Regularibus non subsunt, ultra clausuram omnia alia, quae ad earum correctionem, et reformationem videri expedire, statueri, et ordinari. In omnibus autem tam locorum Ordinariis, quam aliis etiam Regularibus Superioribus subiectis Monasterijs, ipsarum Monialium siue fororum numerum, qui ex propriis illorum redditibus, et consuetis elemosinis commode possint sustentari, ubi ex decreto eiusdem Concilii Tridentini haecenus constitutus sit nimium excessimus, coactus Ordinariis, seu Superioribus praefatis constituere, et praefatis Contradictores vero quoscunque, et rebelles, et tibi non parentes, per poenas, et censuras Ecclesiasticas, iuxta Canonice sanctiones, omni tamen appellacione postposita, compescere, illaque in eos, et eorum quemlibet, servata forma eiusdem Concilii promulgare: ac etiam iteratis vicibus aggravare, interdictionem Ecclesiasticam apponere: ad idque si opus fuerit, auxilium brachii secularis invocare, et eos, qui ad eorum invocationem conuersi fuerint, ab huiusmodi censuris, et poenis, necnon in casibus locorum Ordinariis referentis, et praemissis, in foro conscientiae duntaxat, quascunque personas, iniuncta eis pro modo culpa poenitentia saluati absolvere, et liberare, ac cum eisdem personis visitatis, super irregularitatibus oculis, non tamen ex homicidio voluntario provenientibus, et in aliis casibus, quibus iure communi, vel decretis eiusdem Concilii Tridentini, eisdem Episcopis, locorum Ordinariis, vel etiam tanquam Apostolicae sedis delegatis licet, gratis dispensare: poenitentiam quomodolibet peccati, et confessiones audire, et eis absolutiois beneficium impartiri: verbum Dei proponere, et predicare: Populo, et Clero publice, et privatim solemniter, et Pontificali more, nostro nomine benedicere: indulgentias quoque, et precatorum remissiones per nos in charitate, et dilectione, et largitis publicari mandare. Et quo ad Parochiales, et suos cura Ecclesias, extra civitates, vel oppida insignia existentes, etiam per alias, suo arbitrio deligendas idoneas, et probas Ecclesiasticas personas, et per se deputandas, illas visitare, et earundem necessitates providere: Quae quidem persona magis ardua tibi referre debebunt: ut dum eodem tempore abs te, et ab alijs ei dem visitationi instituitur, breviori tempore perficiatur, et absoluat: ceteraque omnia, et singula, et praemissa, et circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna facere, gerere, mandare, et exequi libere, et licite possis, et valeas, et Apostolica auctoritate tenore praesentium

plenam, liberam, amplam, et omnimodam facultatem concedimus, et potestatem: Mandantes omnibus, et singulis venerabilibus fratribus, Archiepiscopis, Episcopis, et iunctis filiis Abbatibus, Capitulis, Conventibus, et Collegijs, necnon illorum Praepositis quomodolibet nuncupatis, Prioribus, Commendatariis, Canonicis, Rectoribus, Beneficiariis, et personis Ecclesiasticis, et Religiosis uniuersis in virtute Sanctae obedienciae, quatenus te alicui, prompto, et benigno suscipientes affectu, tanquam nostrum, et Sedis Apostolicae Visitatorem, et Reformatorem, et delegatum Generalem, et specialem recipiant, et admittant, et recipi, et admitti faciant: Tibique in praemissis parent, et efficaciter obadiant. Gubernatori vero, Iudicibus, Officialibus, et Magistratibus civitatis, et diocesis praedictorum, quocunque honore praesulgeant, vel nomine nuncupentur, atque Vniuersitatibus, Communitatibus, et alijs quibuscunque ad quos spectat, in virtute eiusdem Sanctae obedienciae praecipientes, ut quoties a te fuerint requisiti, tibi circa praefatorum executionem assistant, omnemque fauorem, opem, et auxilium, etiam brachii secularis prompto, et efficaciter praestent, et exhibeant. Non obstantibus quibusvis Apostolicis, ac in Prouincialibus, et Synodalibus Concilijs editis Generalibus, vel specialibus Constitutionibus, Ordinationibus, ac Ecclesiarum, Monasteriorum, Regulariumque, et aliorum locorum praefatorum, et illorum Ordinum, quorumvis Mendicantium, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegijs quoque, indulgentijs, exemptionibus, libertatibus, et litteris Apostolicis, tam illis, eorumque Abbatibus, Commendatariis, quam quibusvis alijs Superioribus, et personis, etiam Capitulis eorum, singularibus personis, sub quibuscunque tenoribus, et formis, ac cum quibusvis etiam derogatorijs derogatorijs aliisque efficacioribus, et insolitis clausulis, irritantibus, et alijs decretis in genere, vel in specie, etiam iteratis vicibus concessis, et innovatis Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorum tenoribus specialis, specifica, et expressa, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma seruanda foret, tenores huiusmodi, ac decreta in illis apposta, perinde, ac si de verbo ad verbum infererentur, praesentibus pro sufficienter expressis, et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, specialiter, et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communitatibus, vel alijs ab eodem sit seculo indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possent per litteras Apostolicas non facientes plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, ut si videris aliquas transaciones, dismembraciones, suppressiones, et aliarum Parochialium erectiones faciendas esse iudicaueris, eas in casibus à Iure, et decretis eiusdem Concilii praemissis, accedente Ordinarij consensu facias, et de eis ad nos scribas. Quacunque vero gratiora contra Episcopos, seu Praelatos inuenieris, recipias, et in scriptis una cum eorum probationibus redigas, et ad nos sub tuo sigillo transmittas: ut quod iustitia suadet, mature deliberare possimus: necnon, ut Visitacionem tuam huiusmodi, ac omnia per te, ipsius occasione gerenda, manu Notarij publici à te specialiter, et quem, ut ad hunc effectum creare possis, tibi concedimus facultatem, deputandi dilectum fideliter scribis, et ne cum priuatis publica confundantur dicta, et depositiones testium, per principalem seu informationem, et processum desuper habendos seorsum ab actis, inuentariis, et decretis Visitacionis praefatae, poni, et in libros redigi facere, et peracto negotio ad nos transmittere, et referre curabis, ut Visitacionis tuae legali reddita ratione, nostram, et huius Sanctae sedis benedictionem, et vberiore gratiam percipere merearis. Ne vero boni iurantis os alligetur, decernimus, tibi, ministrisque, et familiaribus, huiusmodi Visitacione durante, ab his, et ad quos spectat, debita, et congrua electus, et expensarum procuratio, exhibeatur, atque de viatico, et equitatis de loco ad locum respectiue prouideatur. Haecenus Gregorij XIII. diploma.

Quares, An visitator Apostolicus iurisdictionem ordinariam accipiat, an delegatam? Videtur accipere ordinariam

Azor. Instit. Moral. Paris.

nam. Baldus in leg. Quod in rerum. §. Si quis. C. nescit pro patrib. Felinus in consilio 35. num. nono. Si iterum roges, An Visitatoris dati à Rom. Pontifi. officium finiat morte ipsius Pontificis, à quo missus est ad episcopos, vel Archiepiscopos visitandos? Non finitur, quamdiu episcopus alius electus non fuerit, vel ipse Visitator reuocatus non sit, eo quod ordinariam potestatem habeat, omniaque possit, excepta bonorum immobilium alienatione, quæ viuens Episcopus poterat. Nec potest huiusmodi Visitator ad Episcopatum eligi illius ecclesie, cui datus est Administrator. Pauli. de potesta. Capituli sede vacante. parte prima, questione tertia, numero trigesimo secundo. Glossa in capit. Is cui, de re scriptis.

CAP. XXXVI.

De Vice Cancellario.

Habet Romanus Pontifex in Curia Romana alios quosdam ministros, videlicet Vice Cancellarium, Camerarium, summum Pœnitentiarium, & Vicarium Urbis: quorum opera, & ministerio vitur: de quib. pauca dicam desumpta ex libello Ostauiani Vestrij in Romana Aula actionem, & mores. Vicecancellarij officium nostra etate communi Curialium opinione in Romana Curia primarium est dignitate, auctoritate, & vtilitate.

Primo quaeritur, Quisnam vocetur Cancellarius? Imperatorum Romanorum tempore Cancellarij nomen introductum est, vnde extat Titulus in Codice, de Assessoribus, & Domesticis & Cancellarijs iudicum, & l. Consularios, & l. Nemo. C. eod. tit. Cancellarij ponuntur, quos Accursius recte interpretatur Notarios. Sic etiam Imperatorum tempore inductum est nomen Actuariorum, quorum Imperatores meminere in l. Actuarij, & l. pen. C. de erogat. militaris anno. l. duo decimo. Et l. Actuarius. C. de Numerarijs. Actuarij, & Charularij eod. li. Porro Actuarij erant auctorum Scriptores, siue Custodes, quorum erat ratiocinia pettractare Notarij proprie dicebantur, tempore etiam Imperatorum qui excipientes verba dictantis, per notas, & compendia scribebant, vt significat Paul. in l. Lucius Titius ff. de milita. testamen. Extat Titulus in C. li. 12. de Primicerio, Secundicerio, & Notarijs. vnde Notarij pro Secretarij Principis usurpantur. Lamprid. in Alexandro. eum Notarium, qui falsum in Concilio Imperatorio retulisset, incisus digitorum nervis, vt nonquam posset scribere, deportauit. Spartianus in Didio Iuliano: Ista littera per Notarium prodita, illi puero multum obfuisse dicuntur. Plin. in Epistolis Ad litteras Notarius cum libro, & pugillaribus. Notæ, dicebantur compendia quarundam dictionum. lege. Quoties §. 1. v. r. sic. Sed & si quis, ff. de Hereditibus instituen. habetur: Sed & si quis pro centum ducenta per notas scripsit, idem iuris est. & in l. Lucius Titius, ff. de milita. testa. dicitur: Lucius Titius miles Notario suo testamentum scribendum non dictauit: & ante quam litteris perscriberetur, viua defunctus est. Notarij itaq; notis quibusdam, & compendijs dictionum, syllabarum, & litterarum aliquid breuiter perstringere, non omnibus litteris integrum perscribere solebant, Sueton. in Galba, capit. 5.

Scribæ veteribus librarios significabant: postea vero ij dicti sunt, qui rationes publicas scribebant in tabulis, & ob id apparebant singulis Magistratibus. Extat Titulus in Codice. li. 10. de Tabularijs scribis.

Cancellarius igitur erat Scriba: quidam inde ductum nomen putant, quod eius officina esset cellula quædam, in qua scribere consueuisset, cancellis munita. Alij existimant, Cancellarium esse dictum, quod preces supplicisq; libellos, omniaque rescripta, quibus Princeps subscribere nolebat, cancellabat: Id est, lineis cancellatim ductis expungebat, & delebat. Extat Cancellarij nomen vt Vopilco, qui in Catino ait: Praefectum Urbis unum ex Cancellarijs suis fecit. quamuis Hortomannus Iuriconsultus, & Hæreticus, pro cancellarijs legi velit, Ancillarijs, quò no-

mine significantur ministri lenocinij, ac libidinis. Cancellarius vero in Gallia, eo dignitatis euectus est, vt sit instar Praefecti Prætorio, & sit Principis præsentis Vicarius: & eo peregre profecto, Interrex, siue vicem Regis agens. Budens in priorib. ad Pandectas Annotat.

In Curia itaq; Romana Cancellarius erat, cuius opera, & ministerio literæ, diplomata, & rescripta Pontificia expediebantur.

Secundo quaeritur, An in Curia Romana Cancellarius olim fuerit idem, qui Scriuarius? Gomefius in Proemio Regularum Cancellaria dicit: Scriuarium, & Cancellarium fuisse olim etiam diuersos. Scriinia, dicuntur in l. Omnium, C. de testa, capsa, & loculi in quibus Principis acta, quæ ad ius pertinent, asseruantur: eorum genera quatuor numerantur in lege vltima. Codice de Decurionibus, & filijs eorum, & leg. prima, Codice de proximis sacrorum scriuariorum. Scriuim memorie, in quo Annotationes Principum asseruabantur. lege vltima, Codice de diuer. rescrip. Scriuim Epistoliarum, in quo Ciuitatum postulata, & Legationes recondebantur. Scriuim libellorum, qui Principi supplices oblaci erant. Scriuim dispositionum, in quo cognitiones, & decreta Principis conseruabantur. Est in Codice li. 12. Titulus de Scriuijs factis. Erant arca, in quibus iura, id est, Annotationes, Pragmaticæ sanctiones, cognitiones, responsa, & rescripta Principis reponerentur, & seruabantur. l. vt. C. de Aqua ductu. li. 12. omnium. C. de Testam. l. 2. C. de Agentibus in reb. li. 12. Scriuarij dicebantur. Equibus etat commissa cura scriuariorum. c. vt. C. de Castri. per. militum li. 12. & l. Scriuarios, & l. nulli. C. de Numerarijs. vt. li. & leg. vt. C. de Apparitoribus. Praefecti pratorij. l. c. Scriuijs Magistri praesidebantur, qui erant alij à scriuarijs. Vnde teste Lampridio Alexander Imperator, Vlpianum Iuriconsultum, Magistrum scriuij fecit.

Nec Principibus tantum, sed & Magistratibus, sui scriuina rij erant. l. vt. C. de Testam. Militis. In Curia Romana puto Scriuarium fuisse eum, qui Scriuij Pontificij curâ habebat, & cuius opera, & ministerio Pontifex Rom. litteras, diplomata, decreta, responsa, & rescripta conscribebat. Vnde leguntur litteræ Stephani II. qui vlti creatus anno Domini 752. & sedit annis 5. teste Onuphrio. In quibus habentur hæc verba: Scriptum per manus Benedicti scriuarij Sanctæ Romanæ Ecclesie in mense Iulio. In dict. 5. in Sacramentali Sede B. Petri Apostoli. Tertio anno Pontificatus. Aliæ itidem litteræ Paschalis I. qui vt ait Onuphrius, electus est, anno salutis 817. & sedit annis 7. In quibus dicitur: Scriptum per manus Theodori scriuarij. S. R. E. Aliæ Sergij I. V. Scriptum per manus Benedicti notarij. Regionarij, & Scriuarij Sanctæ Romanæ Ecclesie: fuit hic Pontifex factus Virginei partus 1009. & praefuit Ecclesie annis 2. Onuphrius. Aliæ Martini II. Scriptum per manus Adriani Scriuarij S. Romanæ Ecclesie: creatus est Pontifex anno Domini 942. sedit annis 2. Exithmar Gomezius loco citato. Scriuarium in prædictis litteris Pontificijs non fuisse Cancellarium S. R. E. sed vnum ex notarijs, quorum opera, & diligentia Curia Romana utebatur in scribendis rebus serinio dignis.

Meo iudicio, Scriuarius erat idem, qui Cancellarius. Et sicut Cancellarius fuit Cancellariæ Praepositus, sic scriuarius fuit Praefectus serinio. Ac quemadmodum scriuarij nomen in vsu esse desijt introducto nomine Cancellarij, ita etiam nomen Cancellariæ cepit esse in vsu abolito serinij nomine.

Tertio quaeritur, Cur in Curia Romana, dictus sit Vice cancellarius non Cancellarius, is Cardinalis, qui est cancellariæ Apostolicæ praefectus? Cardinalis, & alij in Clie ne Romani, de electio] huius rei tres causas assignant. Prima est; quod olim dicebatur Cancellarius: sed quia pluris iuris, & potestatis sibi arrogabat, quam par esset, & cum Romano Pontifice de certo honoris gradu contendere cepit, dictus est Vicecancellarius, non Cancellarius. Secundo dicunt S. Laurentium Martyrem fuisse primum S. R. E. Cancellarium, & vt debitis illi honor deferretur qui postea in officio Cancellarij successerunt, dicti